

Refleksive læreprosesser

Samling for PP-tjeneste/Hjelpetjeneste
Trøndelag-prosjektet

14. Januar 2004

Refleksjon (lat. refeks) :
(Tanum store rettskrivningsordbok)

Gjenskinn, gjenspeiling, tilbakevirkning

Reflektere:

Kaste tilbake, gjenspeile, stråle tilbake, tenke over, overveie, spekulere på

Reflektiv tenking:

Tenking som man betjener seg av i situasjoner hvor man ikke umiddelbart kan nå et ønsket mål.
(Ped.psyk.ordbok – Kunnskapsforlaget)

Lillegården
kompetansesenter

Statlig spesialpedagogisk støttesystem

Dewey:

Learning by doing, kontinuitet i erfaringen (en refleksjonsprosess)

Uten kunnskap ingen handling, uten handling ingen kunnskap.

Refleksjon kjennetegnes av erkjennelsesmessig tvil.

Schön:

Handlingsrefleksjon og metarefleksjon.

Enkeltekrets- og dobbeltekretslæring, som må omfatte de styrende verdiene.

Habermas:

Refleksjon er et instrument for selvbestemmelse som bidrar til en bevisstgjøring om seg selv og den kontekst en befinner seg i.

Hellesnes:

Når det skjer et sammenbrudd i den umiddelbare kommunikasjonen, og når vi prøver å klare opp i hva partene egentlig mener, da driver vi praktisk hermeneutikk.

+ **Dale, Løvlie --**

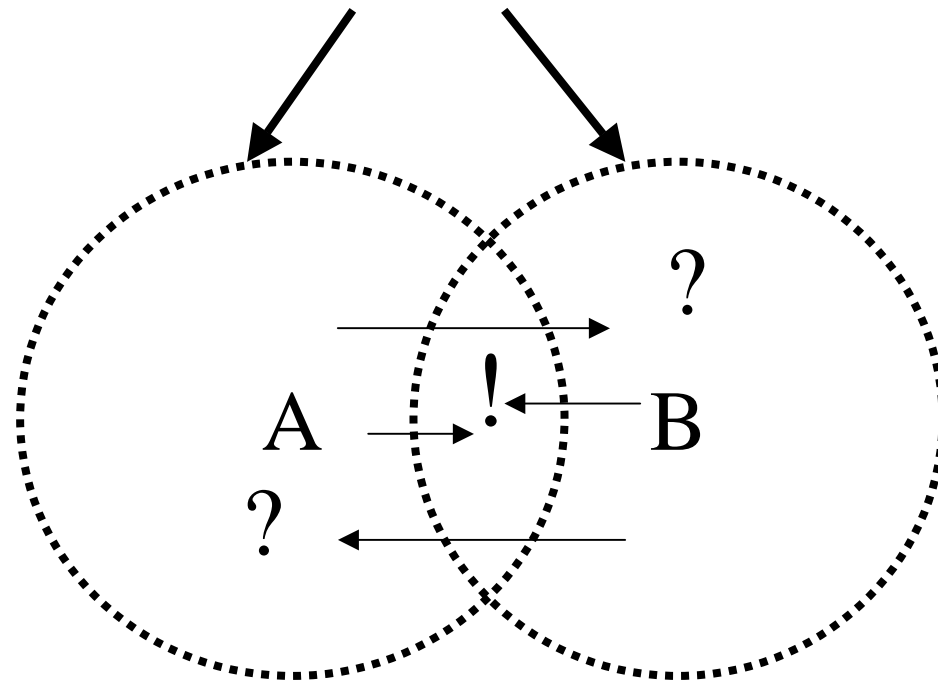

Persepsjon og perspektivtaking

- Sanseinntrykk fortolkes i meningsfylte helheter
- Figur og grunn
- Fokusering på helhet og/eller deler
- Deler tolkes i lys av våre konstruerte ”helheter”
- Helheten tolkes i lys av vår oppfattelse av delene
- Tolkningene baseres på forhåndsforståing, som er summen av vår kulturelle og individuelle kunnskap og erfaring
- Vår forhåndsforståing er vår fortolkningshorisont
- Virkelighetsoppfatning er konstruerte ”helheter” - foranderlige
- Den fysiske verden forklarer vi, mennesker og relasjoner forstår vi. Andres smerte og ubehag kan vi bare fornemme.

Forhåndsforståelse
Fortolkningshorisont

O
b
j
e
k
t
i
v
i
t
e
t

Empirisk deduktiv metode (årsak - virkning, lineær)	Sosiokulturell/konstruktivistisk metode (sirkulær)
Hva vi vet	Hva vi ikke vet at vi vet
Hva vi vet at vi ikke vet	Hva vi ikke vet at vi ikke vet

S
u
b
j
e
k
t
i
v
i
t
e
t

- **Refleksjon som individuell aktivitet:**

indre dialog, resonnere, sortere,
knytte problem til erfaring og kunnskap,
søke etter nye tanker og forestillinger.

En undrende innstilling.

Jeg bringer selv inn nye tanker og har kontroll.

Å resonnere er ”å overbevise det kritiske selv.”

C.S. Pierce i Bråten 1987)

- **Refleksjon som felles aktivitet**

Indre og ytre dialoger

Alle deltakerne har hver sin indre dialog, hvor de

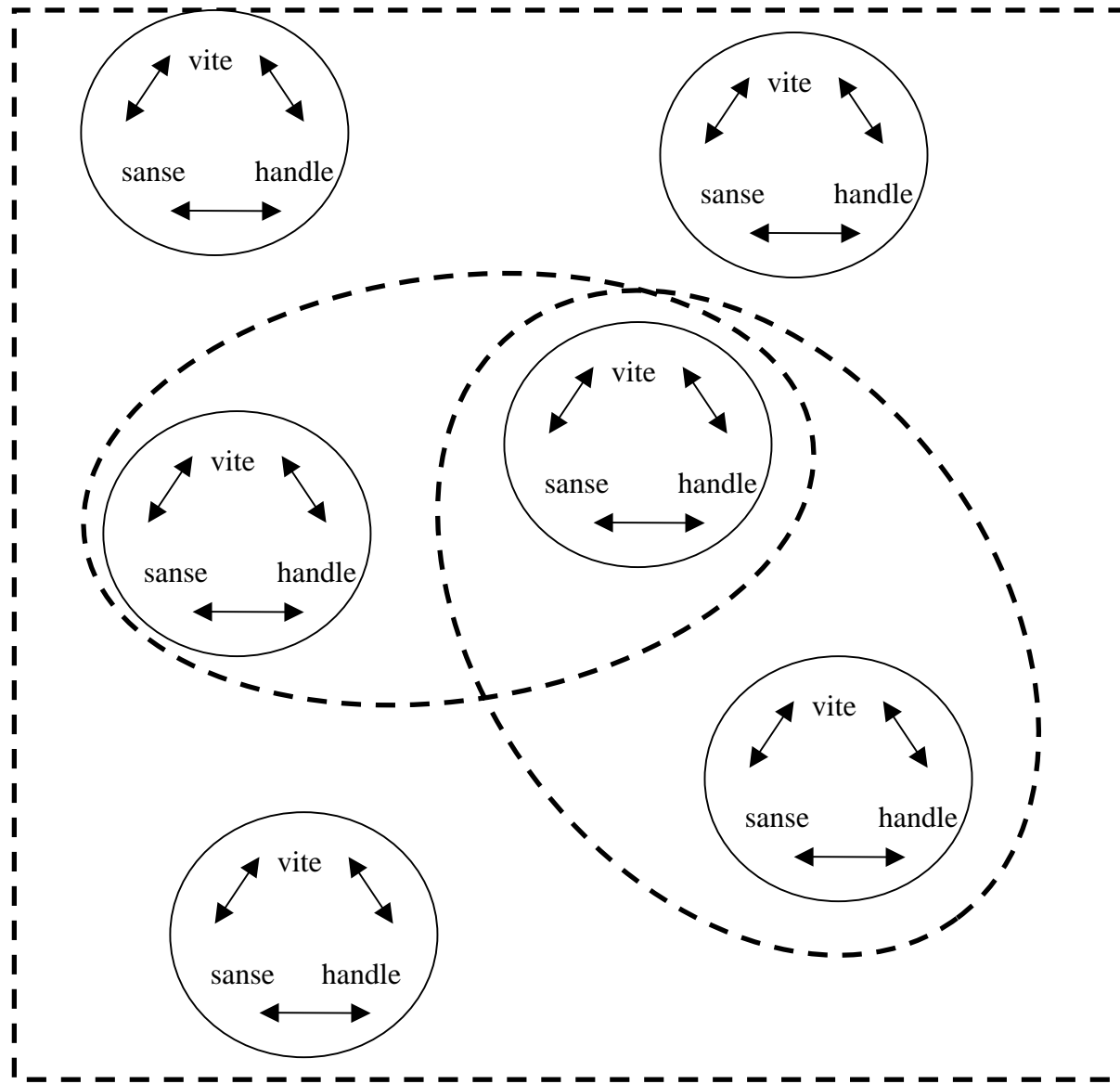
- 1) fortolker meningsinnholdet i det som blir sagt høyt
- 2) vurderer hvordan den ytre samtalen forløper.

Den ytre samtalen er en utveksling mellom to eller flere og foregår parallelt med de indre samtalene.

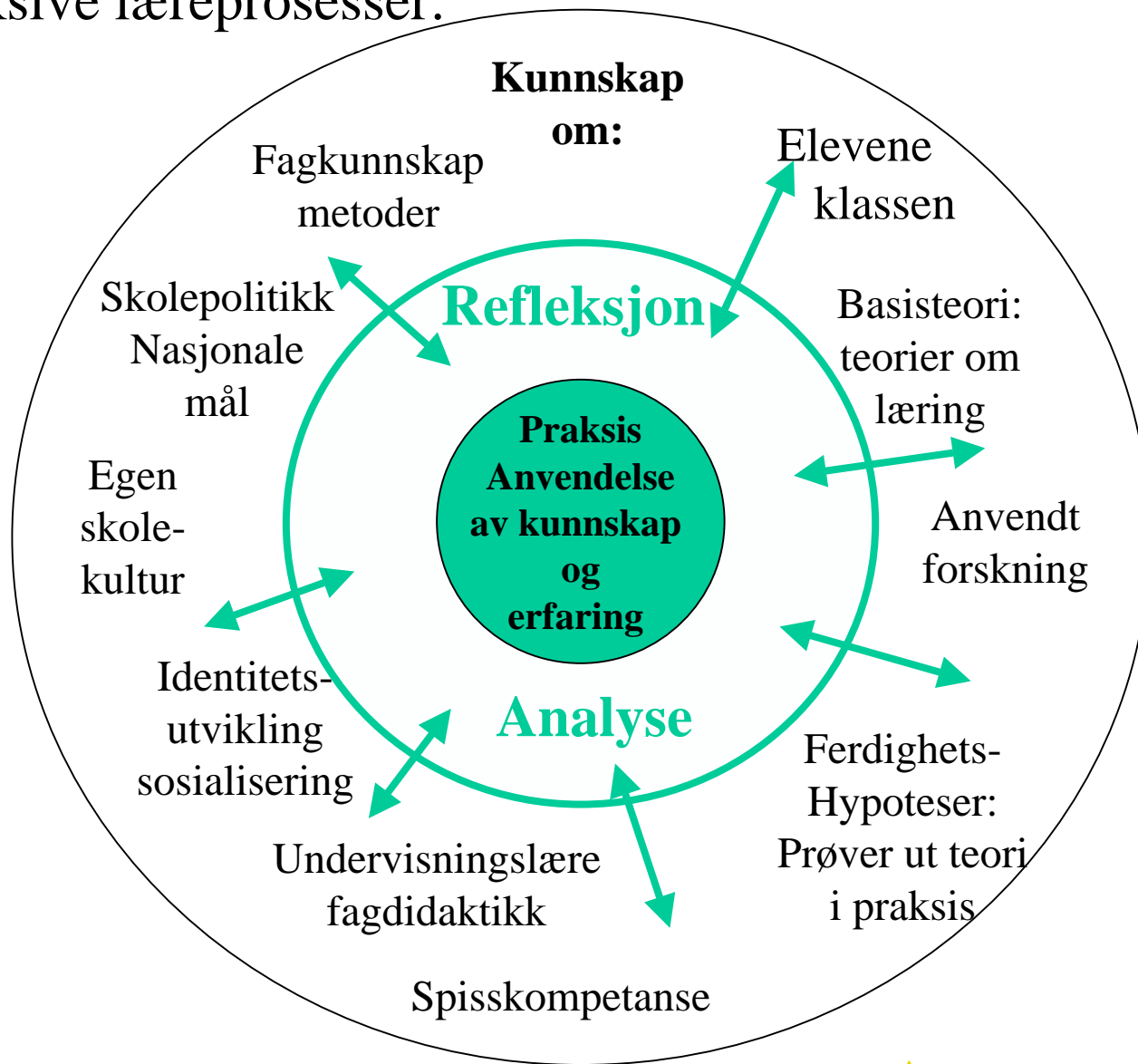
Jeg er interessert i hva andre tenker om mine tanker.

Jeg tror de kan hjelpe meg å forstå noe på nye måter, og jeg tror mine tanker kan hjelpe andre til å se noe nytt ved deres egne utfordringer.

Refleksive læreprosesser:

Utfordringen med å se problemer i nye perspektiv er avhengig av emosjonelt og kognitivt engasjement.

En må erkjenne at en har et problem, og en må innstille seg på at en ønsker å forandre noe.

Emosjonell opplevelse av problemets omfang og alvorsgrad vil påvirke innstillingen til å la seg bli fortalt noe nytt.

Emosjonelt engasjement gir stort potensiale for å ønske endring.

Men - jo mer en selv er berørt av problemet, jo vanskeligere er det å innstille seg på å selv være aktør i endringen.

Stort emosjonelt engasjement kan hindre kognitivt engasjement.

Roller og relasjoner

- Forandringsagenten - vil forandre mennesker enten de vil eller ikke. En normativ tilnærming. Jeg har svaret og vet hva som er best for deg! (subjekt - objekt-relasjon)
- Reflekterende samarbeidspartner. Vi blir berørt av partnernes historier - og snakker om hvordan vi blir berørt. (subjekt - subjekt-relasjon)
- Etikkens filosofi: å finne en måte å være sammen uten at noen blir krenket.

Torunn Tinnesand

Det oppstår et problem for en lærer i relasjon til elever i bestemte situasjoner –

Læreren er undrende og søker erfaring -- som bygger på hans tidligere erfaring --

Kan det tenkes at lærerens undringsfokus ikke er eleven?
Er lærerens undringsfokus mer rettet mot sin egen rolle (hvordan skal jeg få undervist?)

– eller mot kollegaer (hvordan skal jeg leve opp til kulturens forventninger?)

– eller mot skolesystemet (hvordan kan jeg få mer ressurser og hjelp til å håndtere disse problemene?)

Hva vil det innebære å ha eleven som undringens fokus?

Reflekterende innstilling

(med inspirasjon fra Tom Andersen, psykiater, familierapeut)

Grunnleggende rett til å ytre seg. Atferd er ytring.

Uttrykk og uttrykkenes gjensvar.

Være opptatt av å forstå meningen i den andres uttrykk, være reflektert sin egen mening i gjensvaret, og hvilken mening gjensvaret kan gi den andre.

Våre grunnantagelser om mennesket får stor betydning for vår relasjon og samhandling med andre.

Torunn Tinnesand

Språket har en forheksende virkning på oss.
(Hellesnes 1988, Andersen 1999).

Vi er forhekset av vårt eget språk, som reguleres og formes gjennom de språkfellesskap vi deltar i.

Vi må reflektere over og bli bevisst hvilket språk vi forhekses av, og på hvilken måte vi forhekses.

Eks.: Om vi sier mange nok ganger om en elev at han er aggressiv og voldelig, vil vi bli forhekset til å tro at slik aggresjon eller vold finnes som et stabilt trekk eller en struktur inne i eleven. Om vi sier at han ble sint da han ble utsatt for det eller det, vil vi bli forhekset til å tenke at mennesker blir sinte fordi de reagere på noe som er knyttet til visse sammenhenger på visse tidspunkt.

Hva er kritiske faktorer for å få til en god refleksjonsprosess i gruppene?

Hva hemmer?

Frykt for uenighet

Makt

Utrygghet

Skjulte strukturer/sannheter

Dårlige rammebetingelser

Lite tid

Lite forpliktelse

Hva fremmer?

Åpenhet

Innsikt i og erfaring med å bruke refleksjon

Gode kommunikasjonsferdigheter

Metakommunikasjon

Er god refleksjon relativt for hvor man befinner seg i utgangspunktet?

